

A gyermeknyelvkutatás aspektusai Magyarországon

Előszó A gyermeknyelv aspektusai szám elé

M. PINTÉR TIBOR

Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelvtudományi Tanszék

A magyarországi gyermeknyelvkutatások többféle nyelvészeti és nem nyelvészeti területet érintenek. A Gyermeknevelés folyóirat A gyermeknyelv aspektusai különszáma a szinkrón kutatások közül mutat be néhányat annak jeléül, hogy érzékelhető legyen a problémakör széleskörű beágyazottsága. A folyóirat szerkezetének megfelelően a szám írásai három csoportba rendeződnek: 1. különféle szinkrón kutatásokat bemutató tanulmányok (elsősorban a szociolingvisztika, beszédkutatás, nyelvtanulás-nyelvvizsgáztatás és gyermekirodalom köré szervezve); 2. nyelvfejlesztést bemutató jó gyakorlatokat tartalmazó műhelymunkák (beszédfejlesztés és diszlexiakezelés) és 3. gyermeknyelvet szűkebb és tágabb felfogásban érintő kötetek ismertetései, illetve recenziója.

Kulcsszavak: gyermeknyelv, nyelvtudomány, szociolingvisztika, beszédkutatás, nyelvtanulás

A gyermeknyelv iránti tudományos érdeklődés első komolyabb jelei a 19. század végi darwinista evolucionalista érdeklődésre vezethetők vissza. Az első komolyabb magyar gyermeknyelvi munka Balassa József kétrészes tanulmánya, melynek első részében leírja fia nyelvtanulásának első szakaszát, a másodikban pedig behaviorista nézeteit fejt ki (Balassa, 1983). A kor eszméinek megfelelően a gyermeknyelvre elsődlegesen mint a gyermeki pszichika, belső lélek kifejezésre jutásának eszközére tekintettek, egy olyan vizsgálható entitásra, amelyen keresztül jobban megismerhető a gyermeki lélek, a gyermek fejlődésének különböző – a nyelvvel összefüggésbe hozható, de nem nyelvi – szakaszai. A nyelvészet irodalomtól és filozófiától történő függetlenedése, a különböző nézetek önállósodása és az ezzel összefüggésbe hozható nyelvészeti diszciplínák autonomizálódása differenciáltabb gondolkodást hoz a gyermeknyelvkutatásokban is. Így, a modern gyermeknyelvkutatások elsősorban a chomskyánus nyelvfelfogás gyakorlat-orientált problémafelvetései mentén indultak meg az 1960-as években.

A 20. század közepének jellemzően behaviorista kutatási irányzatai mellett megjelen-

nek a kognitív és szociális elméletek, amelyek magával hozták a differenciáltabb problémafelvetést és azt a társas-kognitív szemléletet, amelyre a nyelvtudomány addig nem fordított kellő figyelmet (érzékletes példa erre Basil Bernstein és az általa vezetett kutatócsoport nyelvészeti felvetései és kutatásai, melyek során olyan következtetéseket is meghoztak, amelyek a kibontakozó tudomány szellemében formabontóak voltak, ám a későbbi – részletesebb és árnyaltabb – kutatások megcáfolták azokat: például a gyermekek korlátozott kódjára és annak szerepéről alkotott nézetek; bővebben Réger, 2002). A klasszikus felfogásoktól (született nyelvalkotás, a környezet csekély szerepe, pszichológizáló felfogás) indulva, ahol a gyermek elméje kerül a központba és a nyelv annak 'mutatója' a kutatások egyre több figyelmet szentelnek a gyermeket körülvevő környezetnek, amely formálja a nyelvet és a nyelvhasználatot egyaránt (a klasszikus, saussure-i értelemben a *langue*-ot és *parole*-t egyaránt).

A magyarországi kutatásokban elsősorban angol–amerikai mintára készült (vagy épp azok cáfolataként) megjelenő kutatások (Pléh Csaba, Pap Mária, Lengyel Zsolt, később

Réger Zita) a gyermeknyelvet mint a szociális környezet által befolyásolt entitást vizsgálják. A nyelvészeti, szociolingvisztikai kutatások mellett kibontakozóban vannak más irányzatok is, így a kisgyermek fonetika és fonológiai reprezentációját vizsgáló kutatások (Hirschberg Jenő, Szende Tamás, Lengyel Zsolt vagy Gósy Mária), a grammatika kiépülését, elsajátításának menetét célzó vizsgálatok (Vértes O. András, S. Meggyes Klára, Pléh Csaba vagy Gósy Mária), illetve a szókinccs elsajátításának menetére, sajátosságaira vonatkozó kutatások (Lengyel Zsolt). Az 1960–1990-es évek kutatásait a chomskyánus felfogás és a behaviorista felfogás kettőssége jellemzi. Kiindulópontként a nyelvvelsajátítás mozzanatainak biológiai építkező jellegét említeném, ahol a vernakuláris nyelv artikulációs bázisának kialakulására mint a szelekciós tanulás (ti. az „eredetileg kódolt hangkészletből” és intonációs sémáiból csak azok a mozzanatok maradnak meg, amelyek a csecsemő környezetében megvannak) eredményére tekintettek¹, illetve a környezeti hatások hangsúlyozását kiemelő behaviorista (pedagógiai szemléletű), pragmatikai indíttatású elméletek formálták (bővebben lásd Pléh, 2006)

A nyelvészeti megközelítés mellett a 20. század vége felé Magyarországon is megjelennek a nyelvpatológiai kutatások, amelyek fókuszában a spontán beszéd fejlődési elmaradásai állnak (specifikus nyelvi elmaradás vagy Specific Language Impairment), a hangsúlyt a különféle nyelvi és patológiai devianciák kutatására és azok gyógyítására, fejlesztésére helyezik (például Pléh Csaba, Kas Bence, Lukács Ágnes vagy Rosta Katalin).

A jelenkor kutatási irányainak összefoglalása vagy akár valamelyik szeptének bemutatása jelentősen meghaladná e bevezető kereteit. Ugyanakkor – a részletesebb háttér bemutatása nélkül is – kijelenthető, hogy a modern kutatásokat a szervezethez magasabb foka

jellemzi, amelyben a gyermeknyelvi korpuszok építésének és használatának is nagy szerepe van. A gyermeknyelvi korpuszok ugyanis – egyebek mellett – lehetőséget adnak az egyéni sajátosságok vizsgálatának elszakadásától, és támogatják az egyes kor- vagy szociális csoportokat bemutató, azok jellemző tulajdonságaira szorítkozó kutatások kivitelezését (a Labov által említett ’lepkéhálóval’ történő adatgyűjtés immáron már a múlté).

A gyermeknyelvhez történő közelítés – a nyelv összetettsége miatt is – ma holisztikusabb módokat követel (e megközelítés látszik Gyarmathy Éva írásában is, vö. Gyarmathy, 2018). Az állapotfelmérés, -leírás mellett a kutatók nagy hangsúlyt helyeznek nem csak a nyelvi zavarok kezelésére, hanem a megfelelő időben történő diagnosztizálásra is. Ennek mérföldköve volt az első nagymintás fejlődésvizsgáló rendszer, a Nagy József és kutatócsoportja által készített PREFER (Preventív fejlettségvizsgáló rendszer 4–7 éves gyermekek számára), amely az óvodáskorúak nyelvi fejlődését (és fejlettségét) egyéb más készségekkel együttesen, azok egymásra hatásának tudatában vizsgálta (a *tudáshoz* tartozó területek között a következőket nézték: 1. anyanyelv: beszédtechnika, általános szókinccs, relációs szókinccs, utánmondás, következtetés, kijelentés; 2. matematika: számlálás, mennyiség; 3. manipulatív gondolkodás; 4. írásmozgás-koordináció). A Nagy Józsefék által kifejlesztett tesztelési eszközt a későbbiekben továbbfejlesztették, Józsa Krisztián és kutatócsoportja ennek alapján fejlesztette ki a ma is széles körben használatos DIFER (Diagnosztikus fejlődésvizsgáló és kritériumorientált fejlesztő rendszer 4–8 évesek számára) programcsomagot, amely egyebek mellett a gyermeknyelv és hozzá kapcsolódó készségeket és képességeket is vizsgál (mér és fejleszt) – vö. Józsa, 2016. A komplex fejlesztés lehetőségei ma már nem korlátozódnak kizárólag a közoktatás keretei közé, a szülők (és a fejlesztők) számára nagy segítséget nyújtanak a különféle infokommunikációs eszközök, például a tableten vagy telefonon futtatható programok.

A gyermeknyelvi kutatások felettébb szer-teagazóak: a leíró nyelvészeti kutatásoktól

¹ A mai nézetek ezt már több oldalról is megcáfolták, például a prenatális nyelvi környezet hatásának hangsúlyozásával (lásd például jelen szám Györkö Enikő és Klein Ágnes tanulmányát).

indulóan a szociolingvisztikai, esetleg nyelvpatológiai kutatások között széles skálán mozognak. A *Gyermeknevelés* folyóirat *A gyermeknyelv aspektusai* különszáma a szinkron kutatások közül mutat be néhányat annak jelöl, hogy érzékelhető legyen a problémakör széleskörű beágyazottsága. A folyóirat szerkezetének megfelelően a szám írásai három csoportba rendeződnek: 1. különféle szinkron kutatásokat (a szerkesztő által kedvelt és művelt témakörökben, elsősorban a szociolingvisztika, beszéd kutatás, nyelv tanulás-nyelvvizsgáztatás és gyermekirodalom köré szervezve) bemutató *tanulmányok*; 2. nyelvfejlést bemutató jó gyakorlatokat tartalmazó műhelymunkák és 3. gyermeknyelvet szűkebb és tágabb felfogásban érintő kötetek ismertetései, illetve recenziója. A folyóiratszámába került tanulmányok és műhelyek témáit elsősorban a szerkesztő személye köti össze. A szerkesztés pedig nem ment volna a lektorok őrző szeme és nagy tudása nélkül, akiknek ezúton is köszönöm áldozatos munkájukat.

A gyermeknyelv aspektusai tematikus szám tanulmányi négy – szélesebb – témakört jár körűl. Az első témakört (nyelvsajátítás a szociolingvisztika szemszögéből) *Schmidt Ildikó* írása kezdi. A szerző azt mutatja be, hogy miként jelenik meg az iskolakészültség fogalma magyarországi és nemzetközi viszonylatban, milyen megoldásokat nyújtanak annak eléréséhez a különböző oktatási rendszerek. A bevándorló gyermekek speciális fejlesztésén keresztül egy olyan modellértékű magyar kezdeményezést mutat be, amely a magyar nyelv sajátosságainak és a magyar iskolakészültség kritériumainak figyelembe vételével próbál sikereket elérni. *Karmacs Zoltán* hosszabb tanulmányában az etnikailag heterogén (kárpátaljai magyar családok, háromnyelvű – magyar, ukrán és orosz –, többkultúrájú környezetben) családokban nevelkedő óvodáskorú gyermekek mindennapi nyelvhasználatának jellegzetességeire, nyelvhasználati stratégiáinak feltárása fókuszált. Élőnyelvi példákkal alátámasztva világít rá arra, hogy a gyermekek milyen nyelv választási, nyelvhasználati stratégiákon keresztül választanak

nyelvet a szülővel való kommunikációban, hogyan viselkednek számukra idegen felnőttekkel, illetve hogy nyelv választásukat milyen mértékben befolyásolja a téma, élethelyzet vagy egyéb körülmények. *Márkus Éva* és *Gölcz Mira* tanulmánya a magyarországi német nyelvoktatás jelenlegi helyzetére fókuszálva enged betekintést a magyarországi németek nyelvi asszimilációjába, bemutatva a rájuk jellemző kétnyelvűségi típust, illetve diglossziát és jellemző nyelvsajátítási szokásaikat. A német anyanyelv elsajátítása túlnyomórészt intézményes keretek között, nemzetiségi óvodában és a nemzetiségi iskolák alsó tagozatán történik, amely folyamat során a korai kezdés fontossága elsőrangú a nyelvsajátítás sikeressége szempontjából. A cikk ismerteti továbbá a magyarországi nemzetiségi köznevelési, -oktatási rendszer jogszabályi hátterét, a nemzetiségi pedagógusképzést és azokat a modern pedagógiai módszereket, melyekkel a gyermekkorai nyelvsajátítás az életkornak megfelelően történik.

A szociolingvisztikai írásokat *Györkö Enikő* és *Klein Ágnes* (Tipikus és Atipikus Gyermeknyelvfejlődési Kutatócsoport) átfogó tanulmánya vezeti át a nyelvfejlődés folyamatait, illetve nyelvpatológiai témákat bemutató írásokat tartalmazó részbe. A tanulmány, a kutatócsoport megalakulása kapcsán csupán egy rövid, de meghatározó periódust emel ki a gyermeknyelv fejlődésének hosszabb folyamatából. Azt a szakaszt, amelyben a kezdetben ügyetlennek tűnő hangadási próbálkozásoktól az akaratlagos mozzanatokig tartó alapozó időszakba jut a gyermek, ahol artikulációs rendszere az életkori beszédhibák mellett éretté válik az első érthető szavak kiejtésére. A tanulmány emellett röviden kitér a nyelvsajátítás prenatális és posztnatális mozzanataira is. *Gyarmathy Éva* tanulmánya a diszlexia komplex okrendszerére hívja fel a figyelmet. Írása arra is felhívja a figyelmet, hogy a nyelvfejlődés zavarai és a tanulási zavarok hátterében megjelenő neurológiai eltérések vannak. A beszédfejlődésben megmutatkozó nyelvfejlődési zavarok az olvasásban is zavart okozhatnak, de az olvasási zavarok kialakulásában

nem feltétlen és nem egyetlen a nyelvfejlődési zavarok hatása, és a nyelvfejlődési zavar sem feltétlenül okoz diszlexiát. Tanulmánya segíti az olvasót az olvasási és egyéb képességek elsajátításának folyamatához kapcsolódó eltérések profiljának megismerésében. Az olvasó megtudhatja, hogy a nyelvfejlődést elősegítő és a diszlexiát megelőző módszerek sok tekintetben hasonlóak és kiegészítik egymást. A nyelvpatológiai írásokat *Rosta Katalin* folytatja, aki írásában az óvodáskori beszédzavarokat tipizálja, illetve jellemzi röviden. Az óvodáskori beszédzavarok a nyelvfejlődés természetes velejárói lehetnek, azok kezelése pedig azok típusától és a gyermek társas kapcsolathálójától is függ (látenszen – és ki nem mondva – utalva arra, hogy a bevezetőben már említett bernsteini nézetek önmagukban nem rosszak, csak helyén kell őket kezelni). A gyermekkori beszédhibák egyik sajátossága a dadogás. *Lajos Péter*, *Bacsárdi Csilla* és *Molnár Zita* tanulmánya a kötődés a dadogás kialakulásában betöltött jelentőségét próbálja meg szakirodalmi adatokkal igazolni. A tanulmányból kiderül, hogy a kötődés kutatása a pszichológia szakirodalmában jelentős hangsúllyal van jelen. A szerzők írásukban a kötődés négy alappilléret emelik ki: a biztonság, az interakció, a leválás és a viselkedés hatását és összefüggéseit vizsgálják a dadogásban. Értelmezésükben a dadogás egy koragyermekkori traumára, a kötődés megszakadására, a szeparációra, illetve a kommunikáció zavarára adott reakció. Az írás a kötődés változatos szerepvilágát mutatja be a dadogás kialakulásában. *Bóna Judit* összefoglaló tanulmánya a magyar gyermekek beszédfejlődésével kapcsolatos eredményeket mutatja be hároméves kortól kamaszkorig. Kitér a beszédszervek változásaira, a kiejtés, a szókincs és a nyelvtan fejlődésére, majd bemutatja a folyamatos beszéd fejlődésének legfontosabb jellemzőit. Röviden arról is szól, hogyan alkalmazzák a gyermekek a beszédet különféle kommunikációs szándékaik kifejezésére, illetve a társalgásban való megfelelő részvétellel.

A nyelvtanulás folyamatában kulcsfontosságú szótárak használata nem triviális, an-

nak elsajátítása célzott ismeretek tudását és készségek, képességek ismeretét feltételezi – tudhatjuk meg *P. Márkus Katalin* tanulmányából. A szerző a Maxim Kiadó által Grimm Szórársorozatban megjelentetett angol–magyar, magyar–angol tanulószótárának, illetve gyerekszótárának szerzője, írásában a szótárhasználati munkafüzetek szerepét, fontosságát hangsúlyozza. Elméleti bevezetője után szemelvényeken keresztül mutatja be az általa készített és megjelenés előtt álló szótárhasználati munkafüzetet, illetve annak szerepét a szótárhasználat oktatásában, a használat elsajátításában. *Öveges Enikő* tanulmányának célja, hogy bepillantást nyújtson a ma Magyarországon a gyermekek, azaz a köznevelésben tanulók számára kötelező, illetve elérhető nyelvi mérésekről és vizsgákról. Összefoglalása négy nyelvi tesztre tér ki: az idegen nyelvi és a célnyelvi mérésekre, az érettségire és a nyelvvizsgákra, ezen belül az államilag elismert és a junior vizsgákra. A vizsgákat céljaik és felépítésük szempontjából is vizsgálja, áttekinti az elérhető vizsgaeredményeket és idevágó elemzéseket, valamint bemutatja hozadékaikat és esetleges hátrányaikat. Összességében képet ad arról, hogy az ezredforduló óta kiépült, komplex nyelvi vizsga rendszer milyen pozitív hozadékokat eredményez, és rámutat a kevésbé előnyös velejárókra, például a nyelvtanításban tapasztalható vizsgaközpontúságra is.

A tanulmányok sorát Gombos Péter zárja, aki a gyermekirodalom nyelvhasználatát mutatja be. Írásában a gyermekirodalom különböző műfajait járja körül, így foglalkozik a mesék (a népmese, az irodalmi népmese, a verses mese és a modern mese), az ifjúsági regények és a gyermeklíra nyelvi sajátosságaival. Tanulmányának egyik fő motívuma annak bemutatása, hogy hogyan jutottunk el egyfajta patetikus-decens nyelvhasználattól a kortárs próza szókimondásáig. Egy másik hangsúlyos rész a gyermeklíra nyelvi sajátosságainak változását mutatja be, a kezdetektől napjainkig. A gyermeknyelvi szám irodalmi kitekintésének alapfelvetése, hogy a gyermekirodalomban és a felnőttirodalom közt nem a nyelvhasználat alkotja a releváns különbséget.

A *műhely* rovat rövidebb írásai gyakorlati problémákat járnak körül, elsősorban a beszédfejlesztés és diszlexiakezelés körében. Jordanisz Ágnes írása a NILD Tanulási Terápia® jó gyakorlatát mutatja be. Az olvasó megtudhatja, hogy a NILD egy kognitív funkciókat fejlesztő program, amely integrálja a hatékony tanuláshoz szükséges metakognitív gondolkodást és az interaktív kommunikációt. A komplex nyelvi fejlesztési területek magukba foglalják a beszéd teljes feldolgozását – az auditív figyelemtől a szövegértésig –, valamint a szóbeli és írásbeli kifejezőkészség fejlesztését. Az olvasás és a helyesírás megalapozása és fejlesztése mellett törekszik a fonológiai tudatosság többféle módozatú fejlesztésére (a terápiás program több mint húszféle technikával dolgozik). A beszéd- és olvasásfejlesztés egy másik vetülete a gépesített fejlesztés, az ITK-alkalmazások használata. Szabóné Vékony Andrea többféle, a gyermeknyelv fejlesztését célzó ingyenes alkalmazást mutat be, amelyek segítségével a nyelvi fejlesztés nem otthoni környezetben, játékosan is gyakorolható, kivitelezhető. A fejlesztendő területek elsősorban a beszéd és írás, a célcsoport pedig elsősorban az óvodás- és kisiskoláskorú gyermekek. Györkö Enikő bemutatja a Tipikus és Atipikus Gyermekegyfejlesztési Kutatócsoport programját és célkitűzéseit, azokat az interdiszciplináris kereteket, amelyben a 2018 februárjában megalakult kutatócsoport dolgozik a gyermeknyelvfejlesztés területein. Izabela Przybylska saját, empirikus tapasztalati alapján próbál eligazodni a diszlexia felismerésében és kezelésében, rámutatva arra a tényre, hogy az egyes esetekről mennyire nem egyszerű eldönteni azok jellegét, tulajdonképpen, hogy a deviáns helyzet valóban diszlexia-e vagy más, az olvasási készségeket is érintő probléma.

A folyóirat gyermeknyelvi számát *könyvismertetések és recenziók* zárják: elsősorban olyan könyvek, amelyeknek nyelvészeti, irodalmi vagy társadalmi szempontból érintve van.

A *gyermeknyelv aspektusai* szám egy hosszabb időszak terméke: a tanulmányok és írások nagy része hosszabb érlelés és érés

folyamatának prezentálása. A gyermeknyelv aspektusai folyamatosan változnak, azokat egyre több oldalról lehet kutatni. Ez a szám egy szeletét mutatja be a Magyarországon folyó kutatásoknak. Az, hogy ez elkészült elsősorban a szerzők érdeme, de az írások végső változatai a lektorok hathatós munkájának eredményét is dicsérik. Köszönet a szerzőknek és köszönet a lektoroknak egyaránt.

Biatorbágy, 2018. december 1.

M. Pintér Tibor

Felhasznált irodalom

- Balassa József 1893. A gyermek nyelvének fejlődése. *Nyelvtudományi Közlemények*, **23**. 1. sz., 60–73., **23**. 2. sz., 129–145.
- Bóna Judit (2018): A beszédfejlődés kisgyermekkorától kamaszkorig. *Gyermeknevelés*, **6**. 3. sz., 111–122.
<https://doi.org/10.31074/20183111122>
- Gombos Péter (2018): A gyermeki irodalom nyelve(zete). *Gyermeknevelés*, **6**. 3. sz., 148–158.
<https://doi.org/10.31074/20183148158>
- Gósy Mária (2017): Anyanyelv-elsajátítás: kutatási irányok, módszerek, lehetőségek. In: Bóna Judit (szerk.) Új utak a gyermeknyelvi kutatásokban. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 9–34.
- Gyarmathy Éva (2018): A nyelvi fejlődés nehézségei és a diszlexia. *Gyermeknevelés*, **6**. 3. sz., 77–92.
<https://doi.org/10.31074/201837792>
- Györkö Enikő és Klein Ágnes (2018): A sírástól az első szótagig. *Gyermeknevelés*, **6**. 3. sz., 70–76.
<https://doi.org/10.31074/201837076>
- Györkö Enikő (2018): Tipikus és atipikus gyermeknyelv-fejlődési kutatócsoport. *Gyermeknevelés*, **6**. 3. sz., 173.
<https://doi.org/10.31074/20183172>
- Jordanisz Ágnes (2018): Nyelvi készségek fejlesztése NILD-terápiás szemlélettel. *Gyermeknevelés*, **6**. 3. sz., 159–162.
<https://doi.org/10.31074/20183159162>
- Józsa Krisztián (2016): Kihívások és lehetőségek az óvodai fejlesztésben. *Iskolakultúra*, **26**. 4. sz., 59–74. <https://doi.org/10.17543/ISKKULT.2016.4.59>

- Karmacs Zoltán (2018): Stratégiák az etnikailag vegyes családokban nevelkedő gyermekek nyelvhasználatában Kárpátalján. *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 34–55.
<https://doi.org/10.31074/201833455>
- Lajos Péter, Bacsárdi Csilla és Molnár Zita (2018): A kötődés jelentősége a dadogásban. *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 99–110.
<https://doi.org/10.31074/2018399110>
- Márkus Éva és Gölcz Mira (2018): A magyarországi német nemzetiség nyelvvelsajátítási szokásai. *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 56–69.
<https://doi.org/10.31074/201835669>
- Márkus Éva (2018): Dorothee Gutknecht – Kariane Höhn: Essen in der Kinderkrippe. Achtsame und konkrete Gestaltungsmöglichkeiten. (= Étkezés a bölcsődében. Odafigyelő és konkrét szervezési lehetőségek). Verlag Herder, Freiburg/Basel/Wien. 2017. ISBN Print 978-3-451-32768-1 ISBN E-Book (PDF) 978-3-451-80860-9. *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 188–191.
- Márkus Éva (2018): Dorothee Gutknecht: Wenn kleine Kinder beißen. Achtsame und konkrete Handlungsmöglichkeiten. (= Ha a kisgyermek harap. Odafigyelő és konkrét cselekvési lehetőségek). Verlag Herder, Freiburg/Basel/Wien. 2015. ISBN 978-3-451-32807-7. *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 192–195.
- Márkus Éva (2018): Maren Kramer – Dorothee Gutknecht: Schlafen in der Kinderkrippe. Achtsame und konkrete Gestaltungsmöglichkeiten. (= Alvás a bölcsődében. Odafigyelő és konkrét kialakítási lehetőségek). Verlag Herder, Freiburg/Basel/Wien. 2016. ISBN E-Book (PDF) 978-3-451-80511-0. *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 195–198.
- Márkus Éva (2018): Kerekes Gábor – Müller Márta (szerk.): Kinderreime und Sprüche aus Werischwar (= Pilisvörösvári gyermekversek és mondókák). Zusammenge stellt, transkribiert, übertragen, kommentiert und Vorwort von Gábor Kerekes / Márta Müller. Werischwar/Pilisvörösvár, 2017. ISBN 978-615-00-0871-4. *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 199–201.
- Öveges Enikő (2018): A magyarországi gyermeknyelvi vizsgák tartalmi és jogi szabályozottsága. *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 135–147.
<https://doi.org/10.31074/20183135147>
- P. Márkus Katalin (2018): Szótárhasználati munkafüzetek az oktatásban. *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 123–134.
<https://doi.org/10.31074/20183123134>
- Pap Johanna (2018): Bóna Judit (2017. szerk.): Új utak a gyermeknyelvi kutatásokban. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 184–187.
- Petres Csizmadia Gabriella (2018): Variációk az élményszerű olvasóvá nevelés gyakorlatára. Recenzió G. Gödény Andrea Olvasáspedagógiai tanulmányok c. kötetéről (ELTE TÓK, Budapest, 2016, 159 oldal). *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 202–204.
- Pléh Csaba (2006): A gyermeknyelv. In: Kiefer Ferenc (szerk.) *Magyar nyelv*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 753–782,
- Przybylska, I. (2018): Der Unterrichtsprozess Deutsch als Fremdsprache – eine Fallstudie. *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 174–183.
<https://doi.org/10.31074/20183174183>
- Réger Zita (2002): Bírálatok, értelmezések Bernstein elméletével kapcsolatban. In: Réger Zita Utak a nyelvhez. Nyelvi szocializáció, nyelvi hátrány. Soros Alapítvány–MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 97–104.
- Rosta Katalin (2018): Az óvodáskori beszédzavarokról. *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 93–98.
<https://doi.org/10.31074/201839398>
- Schmidt Ildikó (2018): Nyelvelsajátítás vagy nyelvtanulás? Bevándorló kisgyermekek magyar nyelvi fejlődése az óvodában. *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 26–33.
<https://doi.org/10.31074/201832633>
- Szabóné Vékony Andrea (2018): IKT-alkalmazások a nyelvi fejlesztés szolgálatában. *Gyermeknevelés*, **6.** 3. sz., 163–172.
<https://doi.org/10.31074/20183163172>

Aspects of child language researches in Hungary. Prologue for the thematic issue

Researches of child language in Hungary involve linguistic and non-linguistic fields. The thematic issue of Gyermeknevelés represents some of the synchronic views of child language researches with the aim to show the wide range of interests. According to the inner structure of the journal, the texts are arranged into three sections: 1. papers presenting several synchronic researches of child language (sociolinguistics, speech, language learning and examination as well as children's literature), 2. good practices presenting language development (focusing on speech development and dyslexia) and 3. book reviews presenting child language from various aspects.

Keywords: *child language, linguistics, sociolinguistics, speech research, language learning*

M. Pintér Tibor (2018): A gyermeknyelvkutatás aspektusai Magyarországon. Előszó A gyermeknyelv aspektusai szám elé. *Gyermeknevelés*, **6**. 3. sz., 19–25.